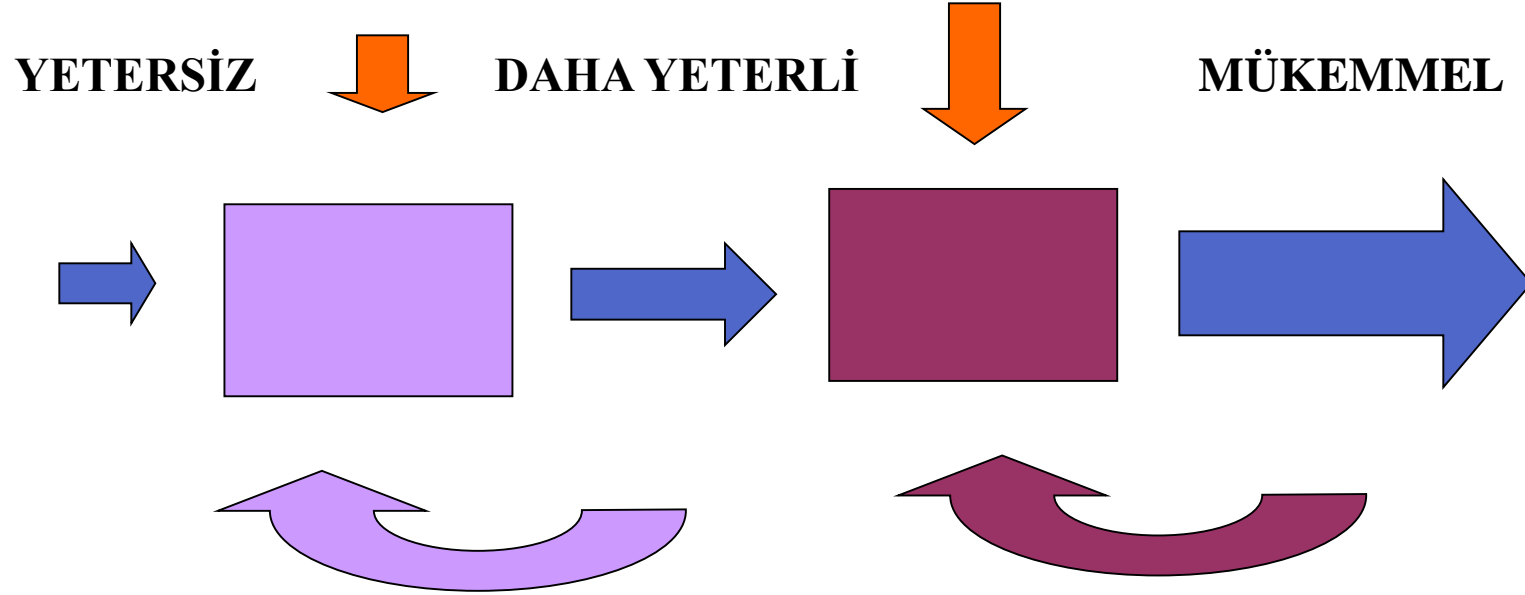

Yüksek Öğretimde Etkili Ölçme ve Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi MOR

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Ölçme ve Değerlendirme ABD

EĞİTİM NEDİR?

- Eğitimin kalite kontrol aşaması olan ölçme ve değerlendirme işlemleri, eğitim sürecinin yalnızca sonunda değil her aşamasında yer alan bir süreçtir.
- Eğitim etkinliklerinin ne düzeyde başarılı olduğu, öğrencinin dönem ya da yıl içinde kaydettiği ilerlemeler, öğretmenin hedeflenenleri kazandırmada ve öğretim sürecinde öğrencilere rehberlik etmede ne derecede başarılı olduğu ölçme ve değerlendirmenin konusudur.

Ölçme ve Değerlendirme

- **Ölçme**, bir performansın miktarını belirleme veya gözlenen performansa sayı tayin etme sürecidir.
- Bu sayısal değerler **değerlendirme** kavramına hizmet eder. Değerlendirme, öğrenci performansının niteliği hakkında karar verme işlemidir ve bu süreçte ölçme sonuçlarından yararlanır.

Durum Belirleme

- **Durum belirleme** (assessment) ise öğrenci performansı hakkında tüm bilginin toplanması, sentezlenmesi ve yorumlanması işlemidir.
- Durum belirleme, öğretmenin sınıf hakkında kullandığı tüm bilgi edinme yollarına ilişkin kullanılan genel bir kavramdır (Airasian, 1994).

DEĞERLENDİRME NEDİR?

Değerlendirme ölçümlere (simgelere) herhangi bir ölçüte göre değer yargısı eşlemektir.

- Boğaziçi Üniversitesi: ... bir eğitim kurumu
- Mehmet: İyi bir adam, yaygın bir isim,
- Güzel otomobil: (?)
- Yüksek kira: (?) (Ev sahibi misiniz? Kiracı mı?)
- Acı bir olay
- Uzun tatil (Müdür müsünüz? Memur mu?)
- Kaliteli yaşam (Fransız için mi yoksa Afganlı için mi)
- H₂O (?)
- 2 litre su (Az mı? Çok mu?)

Değerlendirme kavramı

- **Ölçme sonucu:** Ölçme sonucu bir özelliğin gözlenmesi sonucu elde edilen sayı ya da semboldür.
- **Ölçüt:** Bir karara varmak için kullanılan karşılaştırma çerçevesidir. Ölçüt, öğrencileri belli bir özelliğe sahip oluş derecesi bakımından ayıran bir ayıraç görevi görür.
- **Karar:** Ölçme sonucunun ölçütü karşılayıp karşılamadığına ilişkin varılan kesin yargıdır.

Ölçüt türleri

- Mutlak ölçüt-----ölçüt dayanaklı değerlendirme
- Bağlı ölçüt-----norm dayanaklı değerlendirme

Norm Dayanaklı Değerlendirme

- **Norm dayanaklı değerlendirme**, bağıl ölçütün kullanıldığı değerlendirme türüdür.
- **Bağıl ölçüt** ölçme işleminden sonra gruptan elde edilmiş sonuçlara dayanılarak ve grubun genel durumu göz önünde bulundurularak bir karara varmak için kullanılan kesim noktasıdır.

Ölçüt dayanaklı değerlendirme

- Mutlak ölçütün kullanıldığı değerlendirme türüdür.
- **Mutlak ölçüt** ölçme işlemi yapılmadan önce herkes için standart olarak geliştirilmiş, bir karara varmak için kullanılan kesim noktasıdır.
- Mutlak ölçütün kullanıldığı değerlendirmeler *mutlak değerlendirme* olarak da anılmaktadır.

SİSTEM OLARAK EĞİTİM

Amaçlarına ve Yapıldığı Zamana Göre Değerlendirme

1. Girdilerin değerlendirilmesi

- Öğretim programının değerlendirilmesi
- Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin değerlendirilmesi

2. Öğretim Sürecinin değerlendirilmesi

- Öğretimin değerlendirilmesi
- Öğrenme eksikliklerinin belirlenmesi

3. Çıktıların Değerlendirilmesi

4. Süreç ve ürünün birlikte değerlendirilmesi

Tanılayıcı Değerlendirme

- Eğitim süreci başlamadan önce öğrencinin sahip olduğu bilgi ve becerileri, donanımı, hazırbulunuşluğu, tutumları, ilgileri ve benzeri diğer özelliklerinin, eğitimin ilerleyen aşamalarını etkileyeceği kuşkusuzdur. Bu nedenle öğrenciyi tanımaya yönelik olarak değerlendirmeler yapılabilir.
- Bu türden değerlendirmeler **tanılayıcı değerlendirme** olarak anılmaktadır.

Biçimlendirici Değerlendirme

- Eğitim sürecinde, eğitimin aksayan yönlerini ortaya çıkarmak, öğrenme eksikliklerini saptamak gibi amaçlarla süreç devam ederken değerlendirmeler yapılabilir.
- Bu türden değerlendirmeler **biçimlendirici (formative assessment)** olarak anılmaktadır.

Biçimlendirici Değerlendirme

- Biçimlendirici değerlendirmede elde edilen bilgiler öğrencilere not vermede kullanılmaz. Bu türden değerlendirmeler öğrencinin güçlü ve zayıf yönlerini gösterir, öğrenme ihtiyaçlarını sorgular.
- Biçimlendirici değerlendirme sonuçları bir öğrenme ortamı olan sınıfı organize etme ve yönetme konusunda öğretmene yol gösterir (Airasian and Russell, 2008; Nitko, 2004).

Sonuca Dayalı Değerlendirme

- Eğitim sürecinin sonunda öğrenci hakkında karar almada kullanılan değerlendirme türüne **sonuca dayalı değerlendirme (summative assessment)** adı verilir.
- Öğrencinin öğrenme hedeflerinin ne kadarını başardığını gösteren değerlendirmelerdir. Dönem ödevleri, dönem sonu sınavları, projeler, ünite testleri sonuca dayalı değerlendirmelere örnektir (Airasian, 1994; Haladyna, 1999; Nitko, 2004).

Çıktıların değerlendirilmesi...

- İster yüz yüze ister uzaktan mutlaka kazanımlara-hedeflere ulaşma düzeyimizi saptamamız lazım...
- Farklı ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerini işe koşmamız gerekiyor..
- Yaklaşım olarak ise; sürece ve /veya sonuca dayalı değerlendirme yaklaşımlarını benimseyebiliriz.
- Sürece dayalı yaklaşımlar yüksek öğretime çok daha uygun olacaktır.

Sürece Yönelik Değerlendirme Nedir?

- Bilimsel olarak etkili bir yaklaşım olmasının yanında YÖK tarafından da ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin sürece yayılarak yapılması önerilmiştir.
- YÖK, programa ve beklenen yetkinliklere bağlı olarak, proje görevleri, görüşmeler, ödevler gibi farklı yöntemlere dayalı olarak değerlendirmelerin yapılmasını önermiştir.
- Peki nedir sürece dayalı değerlendirme?

Sürece yönelik değerlendirme...

- Baskın olan ölçme amacı : **Biçimlendirici değerlendirme olmalı;**

Ölçmeler;

- **ÖĞRENMEYİ ARTIRMAK,**
- **ÖĞRETİMİN NİTELİĞİNİ BELİRLEMEK,**
- **MOTİVASYONU ARTIRMAK** için yapılmalıdır.

1. İlerlemeyi izleme

- Eğitimin verimli bir Şekilde geğmesi için,
- Kazanımlara ulaşma derecesinin belirlenmesi için temel amacımız **İLERLEMİYİ İZLEME** olmalı.
- Hem öğrencilere hem kendimize telafi imkânı sağlamalıyız...

2. Geribildirim sağlama

- ✓ İzlemenin anlamlı olması,
- ✓ Öğrenme eksiklerinin giderilmesi,
- ✓ Öğrencinin sürece dahil olması için zamanında GERİ BİLDİRİM sağlamalıyız.
- ✓ Geri bildirim nasıl olmalı?
 - Öğrenme hedeflerine yönelik olmalı,
 - Yalnızca puan vermek etkili değil,
 - Yapıcı ve geliştirici yönde olmalı,
 - Öğrencinin çalışmasıyla ilgili ilerlemeyi vurgulamalı,
 - Grup ve birey değerlendirmeleri ayrı olarak sunulmalı,

Geribildirim çok önemli bir kavram

«Sürekli yapılan değerlendirme, öğrenme yolculuğunda öğrenenleri doğru yolda tutar.» (Chapman ve King, 2005)

- Genel- gruba yönelik- geri bildirimler de sağlanabilir.
- Değerlendirme kriterleri aslında en etkili geri bildirim kaynağıdır.

Kullanılabilecek Ölçme Araç ve Yöntemleri

- Birden fazla ölçme tekniği avantaj ve dezavantajları ile ulaşılması beklenen kazanımlar birlikte değerlendirilerek bir arada kullanılmalı...
- **Testler:** Farklı madde türlerinden oluşan karma testlerin tercih edilmesi, farklı öğrenme düzeylerini belirlemek için oldukça önemli...
- **Performansa Dayalı Teknikler**
 - Kişisel-işbirlikli çalışma,
 - Puanlama araçları
 - Öğrencinin değerlendirme katılma süreci

Performansa dayalı teknikler...

ÖDEV, PROJE ve PORTFOLYO

- Üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye daha uygun,
- Test güvenliğini sağlamak daha kolay,
- Öğrenci süreçte daha aktif,
- Puanlaması zaman alıcı☹
- Ödevi başkası yapabilir☹ (Süreç raporu isteyin, aralıklı olarak kontrol edin, ödevin sözlü sunumunu isteyebilirsiniz, orijinallik raporu istenebilir)
- Grup, akran, öz değerlendirme yapılabilir(Paylaşım çizelgesi istenmeli)
- **AYRINTILI YÖNERGE SAĞLANMALI,**
- **PUANLAMADA NETLİK VE OBJEKTİFLİK SAĞLANMALI.**

Özetle...

- Test güvenliği yüksek olmalı,
- Ayrıntılı geri bildirim sağlanmalı,
- Sonuca odaklanmadan, biçimlendirme ve destek amacıyla ölçmeler yapılmalı,
- Gelişimi izleyip desteklemek temel amaç olarak alınmalı,
- Öğrencilerin öğrenmelerini düzenleyebileceği ortamlar sunulmalı,
- Ezber değil üst düzey düşünme becerilerine hitap eden ölçme yöntemleri tercih edilmeli,
- Çeşitli teknikleri bir arada tercih etmemiz yerinde olacaktır.

TESTLERDE KULLANILACAK MADDE TÜRLERİ, HAZIRLAMA İLKELERİ VE PUANLAMASI

Test Dzenleme, oğaltma ve Uygulama

1. lülebilir eğitim hedefleri yazılması

2. Test planı hazırlanması, her bir öğrenme hedefi ve konu ilişkisini temsil edecek yeterli sayıda madde belirlenmesi

3. Belirlenen maddelerin türüne ve puanlama biçimine karar verilmesi

Test Düzeni

1. İsim ve / veya numara için yer ayrılmalı

2. Çoktan seçmeli ve eşleştirmeli maddelerde maddenin seçenekleriyle aynı sayfada olmalı

3. Benzer türdeki maddelerin tamamı bir arada olmalı

4. Test maddeleri kolaydan zora doğru ve öğrenme alanına göre sıralanmalı

Test Düzeni

6. Yazı puntosu, satır aralıkları ve maddeler arası boşluklar iyi ayarlanmalı

7. Görsel ve bağlı olduğu tüm maddeler aynı sayfada yer almalı

8. Anahtar yanıtlar seçeneklerdeki sayıları denk olmalı ve belli bir örüntü izlememeli

9. Öğrenci yanıtlarının verme şekline karar verilmeli

Ölçme işlemlerinde “günelik yaşam” unsuru, öğrencinin yakın (aile, okul, mahalle) ve uzak (ülke, doğa, dünya, uzay) çevresinde karşılaştığı veya karşılaşılabileceği durumlara benzer, anlamlı ve yaşamın içinden seçilmiş durumlardır (Demirtaşlı, 2010).

Öğretim
Hedefleri

Test Planı

Madde
Türü

Çoktan
Seçmeli

Açık Uçlu

Madde Türleri

Seçme Gerektiren Maddeler

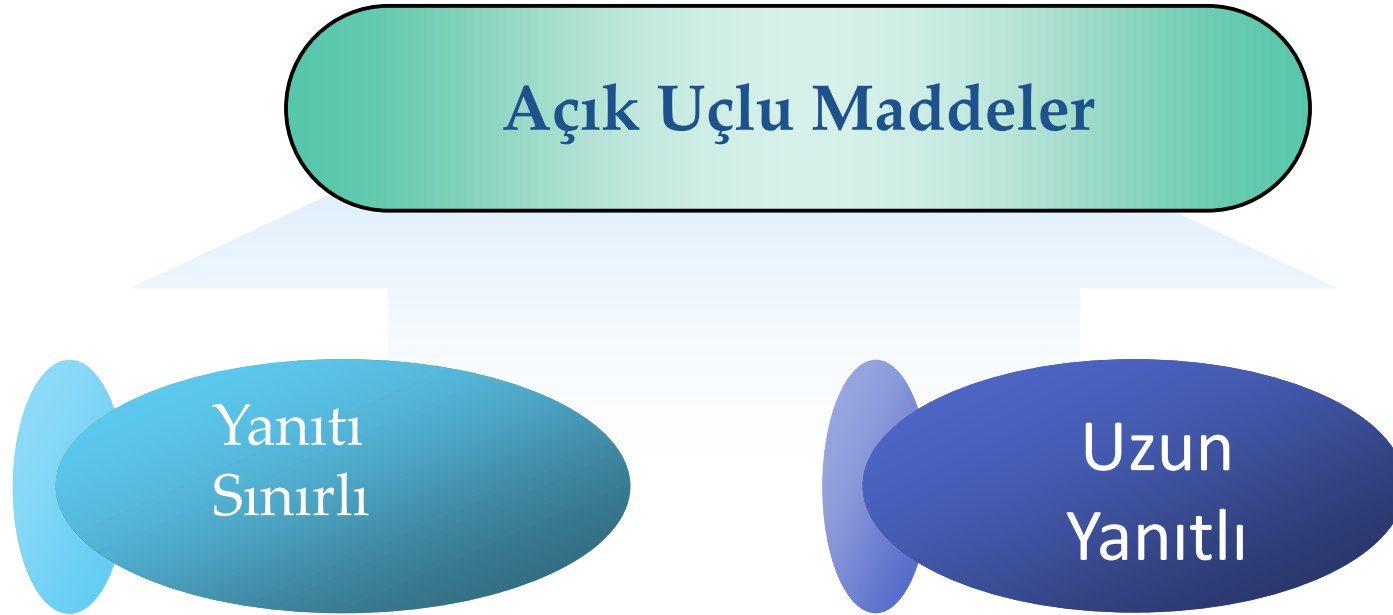
Doğru-
Yanlış

Eşleştirme

Çoktan
Seçmeli

Madde Türleri

Çoktan Seçmeli Maddeler

Çoktan seçmeli madde, üç temel kısımdan oluşur: kök, doğru yanıt (anahtar yanıt) ve çeldiriciler. Kök, genellikle soru tümcesidir. Doğru yanıt, sorunun yanıtını oluşturan bir kelime, ifade ya da tümcedir. Çeldiriciler ise, sorunun mantıklı yanlış yanıtlarıdır (Haladyna, 1997).

Çoktan Seçmeli Maddelerin Özellikleri

- Yanıt maddenin içinde verilir.
- Testin okuma yükü fazladır.
- Yazmaya ayrılan süre azdır.
- Objektif puanlama yapılabilir.
- Şans başarısına açıktır.
- Uygulaması kolaydır.
- Hazırlamak zordur.
- Madde istatistikleri kolay hesaplanır.

Geliştirme İlkeleri

1. Madde kökü, problemin ne olduğunu açıkça anlatacak şekilde ifade edilmeli, yoruma yer vermemeli,
2. Her çoktan seçmeli test maddesi belirtke tablosunda belirtilen bir davranışı yoklamalı ve doğru yanıtı verebilmeleri için gerekli bilgileri kapsamalı,
3. Seçeneklerde tekrarlanan ifadelerden kaçınılmalı,
4. Madde kökünde sadece problemi açık ve anlaşılır hale getirecek yazılı ve/veya görsel materyal kullanılmalı,
5. Gereksizlikçe olumsuz ifade kullanılmamalı,

Geliştirme İlkeleri

6. Üst düzey zihinsel süreçlerin ölçülmesinde, günlük yaşam unsuruna dikkat edilmeli,
7. Seçeneklerdeki yanlış yanıtlar, bilimsel hata içermemeli, mantıklı olmalı ve madde köküyle ilgili olmalı,
8. Madde kökünde doğru yanıtı ipucu olabilecek ifadelerden kaçınılmalı,
9. Seçeneklerde “yukarıdakilerin hiçbiri” ve “yukarıdakilerden hepsi” ifadelerinin kullanımında dikkatli olunmalı,
10. Maddenin seçenekleri kısalık uzunluk bakımından birbirine benzer olmalıdır.

Dikkat edilmeli...

- Seçenekler sayılardan oluşuyorsa, mantıklı sıralanmalı,
- Olumsuz maddelerde olumsuzluk ifadelerinin altı çizilmeli koyu yazılmalı,
- Seçenekler birbirinin zıttı olmamalı,
- Çeldirici konu, anlam ve dilbilgisi bakımından madde köküne uyumlu olmalı,
- Maddeler kitaptan aynen alınmamalı,
- Seçeneklerin benzerliği güçlüğü paralel olmalı
- Doğru yanıtlar dengeli dağılmalı, çok fazla art arda gelmemeli,
- Ortak kök ve seçenekli maddelere uyarılar konmalıdır.
- Yanıtlama yolları benzer sorular bir araya getirilmelidir.

Tartışma

Verilen örnekleri ilkeler bağlamında tartışalım.

- I. Avrupa'da Kiliseye ve din adamlarına duyulan güven sarsıldı.
- II. Haçlılara karşı büyük başarılar elde eden Türkleri İslam dünyasındaki saygınlıkları arttı.
- III. Akdeniz'de ticaret gelişti.
- IV. Avrupalılar, pusula, barut ve kağıt yapımını Müslümanlara öğretti.
- V. Anadolu, Suriye ve Filistin'deki birçok yer Haçlılar tarafından tahrip edildi.

Yukarıdakilerden kaç tanesi Haçlı Seferlerinin sonuçları arasında değildir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4* E) 5

Tartışma

Her yazarın farklı bir tarzı vardır. Bazıları esrarengiz olmaya çalışır. Ben ise açık ve anlaşılır olmaya gayret ederim. Bunu da başardığımı inanıyorum. Çünkü bugün kitaplarımı takip eden on binlerce okuyucam var.

.....?

Bu röportajda yazar, gazetecinin hangi sorusunu cevaplamıştır?

- A) Sizi diğer yazarlardan ayıran özellik nedir?
- B) Yazarlar niçin esrarengiz olmaya çabalar?
- C) Okuyucularınız hakkında ne düşünüyorsunuz?
- D) Sizce anlaşılır bir yazar olmanın zorlukları nelerdir?

**2011-7.sınıf
SBS Türkçe Testi
9.soru**

Üstün Yönleri

Sınırlı Yönleri

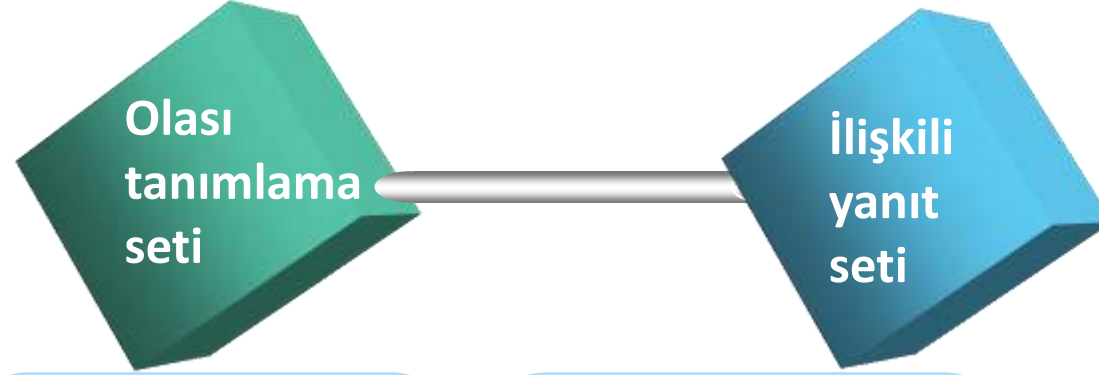

Eşleştirmeli Maddeler

Eşleştirmeli maddeler, öğrencinin bir sütunda verilen maddeyi, diğer sütunda verilen çok sayıda yanıtta biriyle ilişkilendirmesine dayanmaktadır (Sax, 1997).

Eşleştirmeli Maddeler İçin Temel İlişkilendirmeler

- İcatlar ve keşifler
- Önemli olaylar
- Tanımlar
- Örnekler, uygulamalar
- Kavramlar
- Eser başlıkları
- Yabancı kelimeler
- Kullanım şekilleri ve fonksiyonlar
- Nesnelerin isimleri

- Kişiler
- Tarihler
- Terim ve ifadeler
- Kurallar, ilkeler ve sınıflamalar
- Sembol ve işaretler
- Yazar ve oyuncular
- Türkçe karşılıkları
- Parçalar ve makineler
- Nesnelerin resimleri

Geliştirme İlkeleri

1. Yönerge açık, anlaşılır olmalı,

2. Madde içinde verilen her önerme ve yanıt aynı şeyin kategorilerine yönelik olmalı, (homojenlik)

3. Yanıt listesindeki öğelerin hepsi, önerme listesindeki öğelerin hepsi için makul seçenek olarak işlemeli,

4. Yanıt listesinde 5-10 öğe bulunmalı,

Geliştirme İlkeleri

5. Madde ve yanıt sayısı aynı olmamalı, (tam eşleme)

6. Önerme listesinde uzun ifadeler, yanıt listesinde kısa ifadeler verilmeli,

7. Yanıt listesindeki öğeler, mantıksal, sayısal, alfabetik gibi anlamlı bir sıralamayla sıralanmalı,

8. Eşleştirme maddesinde önermeler numaralarla, yanıtlar harflerle gösterilmelidir.

Tartışma

Verilen örnekleri ilkeler bağlamında tartışalım.

Örnek

Aşağıda solda yerkürenin katmanlarına ilişkin tanımlamalar verilmiştir. Bu tanımlamaların hangi katmana ait olduğunu yandaki sağdaki listeden bulunuz ve yanındaki harfi, tanımlamanın başında bırakılan boşluğa yazınız.

Tanımlar:

- [d] 1. Litosfer üzerinde yer alan okyanus, deniz, göl, akarsu, kaynak suları ve yer altı sularının hepsine birden verilen isimdir.
- [a] 2. Dünya'yı çepeçevre saran çeşitli gazlardan oluşan doğal bir ortamdır.
- [b] 3. Yer kürenin katı kabuğuna verilen isimdir.
- [c] 4. Doğal ortam içinde yaşayan canlıların oluşturduğu sistemdir.

Yer katmanları:

- a. Atmosfer
- b. Litosfer
- c. Biyosfer
- d. Hidrosfer

Örnek

Elma-Muz

Kamp yapmakta olan Ahmet, Bülent ve Can kahvaltıda sadece elma ya da muz yemekteler.

- Ahmet elma yerse, Bülent muz yemektedir.
- Ahmet ya da Can elma yemektedir, ancak ikisi birlikte değil.
- Bülent ve Can ikisi birlikte muz yemezler.

Buna göre kim elma, kim muz yemiş olabilir?

[b] 1. Ahmet a. elma

[b] 2. Bülent b. muz

[a] 3. Can

(Halıcı, 2004, s.47)

Üstün Yönleri

Sınırlı Yönleri

Seçme Gerektiren Maddelerde Puanlama

Seçme gerektiren maddelerin ortak özelliği, objektif puanlama sağlaması, hızlı ve kolay puanlanması; buna karşılık şans başarısından etkilenmesidir.

Şans Başarısı

Şans başarısı için düzeltme formülü:

$$P_{\text{düzeltme}} = \frac{\text{Doğru Yanıt Sayısı} - \text{Yanlış Yanıt Sayısı}}{\text{seçenek sayısı}}$$

Ne kadar düzeltiyoruz
Düzeltilmeli miyiz

Teşekkür ederim...

